

ABSCHNITT 11. POLITISCHE WISSENSCHAFTEN

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УМОВАХ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

канд. п. наук, доцент **Волкова Ірина Олександрівна**
Одеський державний аграрний університет
Україна

Зміни у постіндустріальному суспільстві мають вплив на політичний, економічний і культурний розвиток як національних держав так і світової спільноти в цілому.

Проблема розвитку громадянського суспільства набуває особливої актуальності в умовах глобалізації, динамічного розвитку мережевих структур, системи цінностей суспільства споживання.

Метою даної роботи є аналіз факторів, що сприяють і гальмують розвиток громадянського суспільства в умовах постіндустріальної трансформації.

Вивчаючи наукові публікації з приводу визначеної проблеми, переконуємося, що остання в різних контекстах неодноразово становила предмет дослідницького інтересу. Досить згадати праці Є. Арато, М. Ямпольського, Е.Белорукової, М.Риделя, І.Марсіянової, А.Ніжельської, А.Гусейнова, Л.Якобсон.

Поєднання постіндустріального економічного укладу зі структурними складовими суспільної свідомості розвинутих демократій почалося з поступової відповідності економіки сфери послуг соціальним потребам у поліпшенні якості життя, значущості і ефективності дозвілля, споживчої самореалізації, прагнення до саморозвитку [2].

В умовах сучасних соціокультурних, політичних і історичних перетворень відбулась значна трансформація функцій і взаємовідносин соціальних інститутів, основою яких стала еволюція суспільної свідомості – а саме його раціоналізація. Це призвело до модифікації визначення сенсу поняття «громадянське суспільство». Однією із специфічних особливостей його становлення є активна взаємодія і компліментарність інтернет-телефонії й соціальних мереж, що стало значним внеском у здійснення ініціатив громадянського суспільства, спрямованих на захист громадянських та індивідуальних свобод від свавілля державних інститутів і чиновників на наддержавному рівні.

Основним принципом реалізації громадських ініціатив в умовах цифрової епохи є створення максимально прозорих механізмів здійснення державної влади. Каталізатором формування глобального громадянського суспільства став розвиток глобальної інформаційної сфери. Цей процес полягає у стандартизації та уніфікації комунікативних і культурних практик здійснення громадянської активності. Зміни, які відбулися у механізмах та функціях сучасної політичної структури стали ще одним позитивним фактором.

Додаток до списку використаних джерел:

Прізвище І.Л. Назва роботи. Aktuelle Themen im Kontext der Entwicklung der modernen Wissenschaften : der Sammlung wissenschaftlicher Arbeiten «ADFOE» zu den Materialien der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz, Dresden, 23 Januar, 2019. Dresden : NGO «Europäische Wissenschaftsplattform», 2019. B. 5. S. ...

Традиційно держава була гарантом реалізації права, але постіндустріальне суспільство змінило стандарт відповідальності держави перед громадянами, додавши до його атрибутивних функцій патерналізм і задекларував ідею соціальної держави, основним критерієм якої є наявність розвинутого громадянського суспільства. Така зміна функціонального навантаження держави у напрямку її еволюції до соціальної держави стала важливим стимулом зміни ставлення до цього інституту у бік партнерства і співпраці.

Разом з тим, важливо визначити виникнення чинників, які гальмують розвиток громадянського суспільства у постіндустріальному середовищі.

По-перше, сутнісним протиріччям постіндустріального суспільства і соціальних зобов'язань держави є ситуація зворотної залежності між соціальним захистом і свободою громадян, коли подальше розширення одного моменту неминуче призводить до утисків іншого. Вирішення цього конфлікту інтересів без утисків споживчих очікувань суспільства і свободи їх підприємницької діяльності не знайдене в жодній з розвинутих національних систем. Вирішення цієї проблеми пов'язують з теорією інтеграції громадянського суспільства і держави, що є поверненням до теорій державності пізньої античності та середньовіччя. В той же час, якщо у визначену добу синкретизм громадянського суспільства і держави був пов'язаний з відсутністю загальної правової свободи і рівності громадян, то у сучасних умовах досягнення подібної тотожності передбачається у межах державної політики побудови соціальної держави [2]. Необхідно визначити, що укріплення демократичних традицій громадянського суспільства у багатьох країнах світу і розширення світових соціальних мереж, як альтернативне рішення можна розглядати створення глобальної наднаціональної освіти, яка відповідно контролюється глобальним громадянським суспільством у якості альтернативної легітимної форми соціальної влади.

По-друге, перешкоджаючим чинником є невідповідність викликів стрімкої інформаційно-технологічної модернізації рівню інституційної соціальної організації [1. с.68], що призводить до значного скорочення часу для адекватної реакції держави на вимоги громадянського суспільства. Зазначені несприятливі чинники активно взаємодіють з рушійними силами громадянського суспільства і призводять до виникнення протиріч. Таким чином, формується ситуація коли у суспільстві з глобальними зв'язками, що постійно розширюються, скорочується матеріальна база для реалізації гарантій соціальної справедливості. Глобальний характер економічних стосунків і національний характер соціальної відповідальності держави породжують конфлікт, що загрожує стабільності матеріальної бази національної держави.

Необхідно також зазначити, що на думку дослідників [2] постіндустріальна тенденція глобалізації навряд чи завершиться світовою інтеграцією внаслідок того, що постіндустріальний характер економіки одних країн продовжує поєднуватися з індустріальним характером інших, не призводячи до повної трансформації індустріальних країн в постіндустріальні. Особлива складність синхронізації міграційних, інформаційних і економічних потоків сучасного

мультікультурного суспільства також перешкоджає процесу створення глобального громадянського суспільства. Підтверджується це тим фактом, що розвинуте громадянське суспільство є гетерогенним за своєю природою, характеризується посиленням соціальної диференціації з тенденцією до подальшої атомізації, що значно ускладнює розгортання процесів глобалізації.

Викладене вище свідчить, що незважаючи на скорочення ролі національної держави, перерозподіл сфер її відповідальності та зближення функціонального навантаження держави і громадянського суспільства, відносини між ними не призводять до конвергенції та заміщення. Таким чином, протиріччя між державою та громадянським суспільством відтворюються і в умовах постіндустріального середовища.

Список використаних джерел:

1. Буряк В.В. Гражданское общество в эпоху глобальных трансформаций. Симферополь. ДИАЙПИ. 2011. 152 с.
2. Богданов В.В., Макаренко А.С. Гражданское общество и государство в постиндустриальную эпоху., *Фундаментальные исследования*. 2014 № 12. С. 2509-2513. URL: <https://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=36724>.
3. Каменская Т.Г. Социальное знание в формировании гражданского общества в Украине. *Вісник Одеського Національного університету. том 13, вип 5. Соціологія і політичні науки*. Одеса, 2008. С. 303-309.
4. Ніжельська А.В. Спільне й особливе у новітній західноєвропейській та вітчизняній парадигмах громадянського суспільства. *Держава і право. Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки.*, вип 19. – Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. С. 547-551.
5. Самуйлік М.М. Політична відповідальність суспільства. Одеса: ВМВ. 2010. 175 с.